

Инсон ва қонун

www.hudud24.uz

2021 йил 26 январь
сешанба
№ 03 (1259)

- www.hudud24.uz
- insonvaqonun@adliya.uz
- fb.com/hudud24official/
- t.me/hudud24official/

hudud24

Endi 24 soat siz bilan!

- Энг сўнгги хабарлар
- Ҳуқуқий маълумотлар
- Таҳлилий мақолалар
- Мурожаатга жавоблар

ЎЗБЕКИСТОН СУД ТИЗИМИДА ИЛК БОР
СУДЬЯЛАР КЛУБИ ТАШКИЛ ЭТИЛДИ

5-БЕТ

НЕГА ЎЗБЕКИСТОНДА
АДВОКАТЛАР КАМ?

6-БЕТ

КОРРУПЦИОНЕР
МАНСАБДОРЛАР

7-БЕТ

АДЛИЯ

одамлар орасида

ҲАР бир адлия ходими иш фаолиятида “фуқаролар адлия идоралари фаолиятдан рози бўлиши керак”, деган тамойилга қатъий ва оғишмай амал қилиши, адлия органлари ва муассасалари ходимлари камтар бўлиб, халқимиз олдида қўли кўкисида бўлиб хизмат қилиши лозим. Хўдудий адлия органлари раҳбарлари “туман-шаҳар адлия бўлимлари бизнинг юзимиз” тамойилига қатъий риоя этиши ва уни амалда рўёбга чиқариш чораларини кўриши лозим.

4-БЕТ

Адлия вазирлиги томонидан “Йилнинг энг яхши адлия бўлими” ва “Йилнинг энг яхши адлия ходими” танловлари ўтказилди

Очиқ ва шаффоф тарзда ўтказилган танловда ўз билим ва тажрибаларига асосланган ҳолда ҳар бир босқич шартларидан муваффақиятли ўтган иштирокчилар ғолиб деб топилди.

ТАНЛОВ НАТИЖАЛАРИГА КўРА:

2-ўрин

Хоразм вилоятининг
Янгиариқ туман
адлия бўлими

1-ўрин

Андижон вилоятининг
Андижон шаҳар адлия
бўлими

3-ўрин

Жиззах вилоятининг
Ш.Рашидов туман
адлия бўлими

Ғолиблар қуйидаги пул мукофотлари билан тақдирланди: 1-ўрин 15 000 000 сўм, 2-ўрин 10 000 000 сўм, 3-ўрин 7 500 000 сўм.

2-БЕТ

22 январь куни Қарши шаҳрида адлия органлари ходимлари ўртасида 2020 йил якунлари бўйича “Йилнинг энг яхши адлия ходими” танлови ўтказилди. Кўрик танловда вазирлик ва ҳудудий адлия бошқармаларининг масъул ходимлари, кўнгилли тарзда таъриф буюрувчилар ҳамда ОАВ вакиллари, журналист ва блогерлар иштирок этди.

Адлия вазирлиги томонидан “Йилнинг энг яхши адлия бўлими” ва “Йилнинг энг яхши адлия ходими” танловлари ўтказилди

► Давоми. Бошланиши 1-бетда

Адлия тизимида фаолият юритиб келаётган ходимларнинг билим даражасини янада мустаҳкамлаш, уларнинг ўз устида тинимсиз ишлаш кўникмасини ошириш, шунингдек, адлия органлари ходимлари ўртасида дўстона муҳитни янада барқарорлаштириш ушбу танловнинг асосий мақсади этиб белгиланган.

2020 йил якунларига кўра, хизмат вазифалари ва мажбуриятларини намунали бажарган адлия ходимлари танлов низомида белгиланган тўртта шарт бўйича сараланди. Биринчи босқичда ходим томонидан бажарилган ишлар (фаолият

натижалари ва самарадорлиги) комиссия томонидан танловга қадар баҳоланди.

Иккинчи босқичда ходимнинг ташаббускорлиги ва фаоллиги баҳоланди.

Бунда, ходим ўзи томонидан амалга оширилган энг намунали ишларидан бири — ташаббускорлик, янгиликлар ёки соҳада мавжуд муаммонинг аниқ ечимига қаратилган асослантирилган таклифни презентация қилди. Иштирокчи ўз чиқишида мавзунинг мазмун-моҳиятини сўзлаб берган ҳолда тўлиқ ёритиб берилди.

Ушбу тақдимот учун иштирокчига қатъий 5 дақиқа вақт берилди.

Мазкур шарт максимал

10 баллгача баҳоланди.

Учинчи босқичда адлия ходимининг ҳуқуқий билимлари синалиб, ҳуқуқий соҳага оид 10 та тест саволи асосида аниқланди, ҳар бир тўғри жавоб 1 баллдан баҳоланиб борилди. Тест саволлари учун қатъий 10 дақиқа вақт берилди.

Ушбу шартда ходим максимал 10 баллгача баҳоланди.

Тўртинчи босқичда ходимлар амалиётда учраб турадиган муаммоли ҳолат (казуснинг) ечими бўйича асослантирилган жавоб тақдим этишди.

Шундан сўнг танлов ғолибларини эълон қилиш ва тақдирлаш маросими бўлиб ўтди.

ТАНЛОВ НАТИЖАЛАРИГА КўРА:

“Йилнинг энг яхши адлия ходими” номинацияси бўйича куйидаги учлик ғолиб, деб эътироф этилди.

1
ўрин

Сардорбек Мажидов,

Самарқанд вилоят адлия бошқармасининг Ижтимоий-иқтисодий соҳада ҳуқуқни қўллаш амалиётини ўрганиш бўлими бош маслаҳатчиси

2
ўрин

Жўрабек Абдулазизов,

Сурхондарё вилоят адлия бошқармаси Ҳуқуқий тарғибот ва маърифат бўлими бошлиғи

3
ўрин

Абдураҳим Шоакбаров,

Тошкент вилоят адлия бошқармаси Ижтимоий-иқтисодий соҳада ҳуқуқни қўллаш амалиётини ўрганиш бўлими бош маслаҳатчиси

1-ўрин соҳибига 15 000 000 сўм;

2-ўрин соҳибига 10 000 000 сўм;

3-ўрин соҳибига 7 500 000 сўм пул мукофоти тақдим этилди.

ИСЛОҲОТЛАРНИНГ самарадорлиги, энг аввало, қабул қилинаётган қонун ва қарорларнинг амалдаги ижросига, ҳаётга татбиқ этилишига кўп жиҳатдан боғлиқ. Шу боисдан ҳам давлатимиз раҳбари қонун ҳужжатларини ижрочиларга етказиш, уларнинг мазмун-моҳиятини тушунтириш, ижросини тўғри ташкил этиш масалаларига доимий эътибор қаратиб келмоқда.

Соатдек аниқ ишлайдиган МЕХАНИЗМ КЕРАК!

Шокир САИДОВ,
Жиззах вилояти адлия
бошқармаси бошлиғи

Президентимиз Олий Мажлисга ва халқимизга йўллаган навбатдаги Мурожаатномасида ҳам қабул қилинган қонун ҳужжатларини масъулларга етказиш, тушунтириш, амалиётда қўллашга кўмаклашиш ва назорат қилиш масалаларига алоҳида тўхталиб, бу вазифани амалга оширишни Адлия вазирлигига юклатди.

Бу масала Мурожаатномада ҳам Юртбошимиз назоратида эди ва йиллар давомида қонун ҳужжатларини ижрочиларга етказиш ва уларни ижросини ташкил этиш механизми босқич-ма-босқич шакллантирилиб келинди.

Бунинг исботи сифатида давлат, бундан роппа-роса 4 йил илгари, ўз чиқишларидан бирида, давлатимиз раҳбари қабул қилинган қонун ҳужжатларининг ижросини ташкил этиш масаласига тўхталиб, "...қонунларни қабул қилиш — бу ишнинг бир қисми, холос. Асосий масала — қонунларнинг мазмун-моҳиятини халқимизга ва масъул ижрочиларга ўз вақтида етказиш, уларнинг ижросини тўғри ташкил этишдан иборатдир", деб таъкидлаб ўтганди.

Президентимиз айнан шу маърузасида, қонунлар ижросини ташкил этиш бўйича соатдек аниқ ишлайдиган механизм яратиш лозимлигини кўрсатиб ўтган эди.

Шундан келиб чиқиб, ўтган йилларда бу борада қатор қонун ҳужжатлари қабул қилинди ва бу билан ушбу масаланинг ташкилий-ҳуқуқий асослари тўлиқ яратилди.

Жумладан, ушбу соҳадаги муносабатларни тартибга солувчи "Ҳуқуқий ахборотни тарқатиш ва ундан фойдаланишни таъминлаш тўғрисида" алоҳида қонун ҳам қабул қилинди.

Адлия вазирлигига масъулиятли вазифа юклатилди

Президентимизнинг 2018 йил 13 апрелдаги "Давлат ҳуқуқий сиёсатини амалга оширишда адлия органлари ва муассасалари фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармони қабул қилиниб, унга кўра "республика — вилоят — туман,

шаҳар" уч погонали принцип бўйича вертикал бошқарувни жорий этган ҳолда туманлар (шаҳарлар)да адлия бўлимлари ташкил этилди.

Бир сўз билан айтганда, эндиликда, Мурожаатномада белгиланган вазифани амалга ошириш учун ҳам ҳуқуқий, ҳам ташкилий асослар тўлиқ яратиб берилди.

Мурожаатномада Президентимиз томонидан Адлия вазирлигига қабул қилинган қонун ҳужжатларини масъулларга етказиш, тушунтириш, амалиётда қўллашга кўмаклашиш ва назорат қилишдек масъулиятли вазифа юклатилди.

Тан олиш лозимки, давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, қонун ҳужжатлари ижросини назорат қилиш охирига пайтда кўпроқ формал характерга айланиб қолган эди.

Яъни, асосий эътибор қарорларни бажарилиши устидан назорат қилишга, ижро қилинмаган ёки лозим даражада ижро этилмаган ҳолатлар намоян бўлганда айбдор шахсларни аниқлаш, уларни жаобгарлик масаласини кўриб чиқиш каби тадбирларга қаратилди, холос.

Бироқ ижрочиларга ушбу қонун ҳужжатининг мазмун-моҳиятини тушунтириш, керак бўлса, уларни ижросини ташкил этишга, амалиётда қўллашга кўмаклашадиган механизми ишлаб чиқилмаган эди.

Энди мазкур масалада Президентимиз томонидан янги тизим тақлиф этилди. Унга кўра қабул қилинган қонунлар, фармон ва қарорларнинг тўғри, аниқ мазмун-моҳияти вилоят, туман (шаҳар) раҳбарларига бевосита етказилади.

Қонун ҳужжатлари билан берилган топшириқни ижро этишда, ижрочи вазирлик ва идоралар томонидан ижронини таъминлашда қийинчиликлар юзага келганда адлия органлари ушбу топшириқ ижросини ташкил этишга кўмаклашади. Яъни, Адлия органлари топшириқни бажариш учун ўзига хос йўналтирувчи вазифани бажаради.

Мурожаатномада давлатимиз раҳбари, керак бўлса, бу ишни амалга ошириш учун Адлия вазирлигига кўшимча ваколат ва ресурслар берилишини айтиб ўтди.

Шундан келиб чиқиб, ушбу мақсадда, Адлия вазирлигида махсус алоҳида бўлима ташкил этилади ва унинг республика бўйлаб ҳудудий бўлинмалари ҳам ташкил этилади.

Улар, топшириқларни бажаришга тўққонлиқ қилаётган муаммоларни аниқлайди ҳамда уларни бартараф этиш чораларини кўради.

Энг асосий янгиликлардан бири мурожаатда бу жараёнга кенг жамоатчиликни жалб қилиш вазифаси ҳам қўйилди. Бунда, "жамоатчилик эшитувлари" ва "жамоатчилик мониторинги" институтларидан кенг фойдаланилади.

Шу ўринда таъкидлаш лозимки, Ўзбекистон Республикасининг "Жамоатчилик назорати тўғрисида"ги қонунда "жамоатчилик эшитувлари" ҳамда "жамоатчилик мониторинги" институтлари белгилаб берилган. Эндиликда, қонун ҳужжатларининг амалдаги ижроси ушбу институтлар ёрдамида ҳам ўрганиб борилади.

Қонунга кўра, давлат органларининг, улар мансабдор шахсларининг фаолиятига тааллуқли ва ижтимоий аҳамиятга эга бўлган ёхуд фуқароларнинг, юридик шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига, жамият манфаатларига дахлдор масалаларни муҳокама қилиш учун ташкил этиладиган йиғилиш жамоатчилик эшитувидир.

Жамоатчилик эшитувини нодавлат нотижорат ташкилотлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва оммавий ахборот воситалари ўтказиши мумкин.

Жамоатчилик эшитувини турли ижтимоий гуруҳларнинг вакиллари, шу жумладан, муҳокама этилаётган масала ўз ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига дахлдор бўлган ёки дахлдор бўлиши мумкин бўлган шахслар иштирокчида ўтказилиши мумкин.

Жамоатчилик эшитувини оммавий ва очиқ ўтказилади

Жамоатчилик эшитувининг иштирокчилари жамоатчилик эшитувига киритилган масалалар юзасидан ўз фикрини эркин билдиришга ва тақлифлар киритишга ҳақли.

Жамоатчилик эшитувининг ташкилотчиси жамоатчилик эшитувига киритилаётган масалалар, эшитувни ўтказиш муддати ва тартиби тўғрисидаги ахборотни олдиндан эълон қилади. Бунда ташкилотчи ўз ихтиёри-

даги, жамоатчилик эшитувига киритилаётган масалаларга тааллуқли бўлган материаллардан жамоатчилик эшитувининг барча иштирокчилари эркин фойдаланишини таъминлайди.

Жамоатчилик мониторингини нодавлат нотижорат ташкилотлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва жамоатчилик назоратининг бошқа субъектлари қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда ўтказиши мумкин.

Жамоатчилик мониторинги оммавий ва очиқ ўтказилади. Жамоатчилик мониторинги ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда ҳам ўтказилиши мумкин.

"Президент қарорлари — ҳаётда ва назоратда"

Мурожаатномада давлат идораларидаги ижро сифати ва ҳолатини вилоят, туман ва шаҳар халқ депутатлари кенгашларида, республика даражасида эса Вазирлар Маҳкамасида ҳар ойда танқидий муҳокама қилиб бориш амалиёти жорий этилиши ҳам айтиб ўтилди.

Бу тизимда амалга оширилган жараёнлар барча оммавий ахборот воситаларида, жумладан, телевидениеда "Президент қарорлари — ҳаётда ва назоратда" дастурлари орқали ёритилади.

Қабул қилинган қонун ҳужжатларини масъулларга етказиш, тушунтириш, амалиётда қўллашга кўмаклашиш ёки уларнинг ижросини ташкил этиш вазифаси нечоғлик муҳимлиги ҳақида гапирадиган бўлсак, албатта, ҳар қандай қабул қилинган қонун ҳужжати тўлақонли бажарилган ва ижро этилгандагина жамият ўзгаради, муносабат ўзгаради, вазият ўзгаради, ҳар қандай соҳада натижадорлик бўлади.

Шу билан бирга, таъкидлаш лозимки, Президентимиз томонидан мамлакатимизда барча соҳаларда чуқур ислохотлар олиб борилаётган бугунги кунда қонун ҳужжатлари ижросининг мукамал ташкил этилиши янада долзарблик касб этади. Чунки ислохотлар ўз ифодасини фақат қонун ҳужжатларида топмоқда.

Зеро, юқорида айтиб ўтганимиздек, мамлакатимиз тараққиёти учун муҳим бўлган ислохотлар қабул қилинаётган қонун, фармон, қарор ва бошқа

норматив ҳужжатлар орқали ҳаётга татбиқ қилинади ва улар амалда тўлиқ ҳамда аниқ бажарилсагина ислохотлар ўз самарасини беради.

Энди бир ўйлаб кўринг, шундай долзарб ва муҳим масалалар, аҳоли турмуши ва кундалик ҳаётини ўзгартириш, яхшилаш билан дахлдор бўлган ҳужжатларнинг ижроси ўз муддатида ташкил этилмаса, бу қандай оқибатларни келтириб чиқаради?

Энг аввало, бу ислохотларни амалга ошириш жараёнига салбий таъсир ўтказиши мумкин.

Иккинчи энг ёмон томони, ислохотларнинг ҳаракатини белгилаб берувчи қонун ҳужжатлари ижросининг ўз муддатида ташкил этилмаслиги аҳолининг ислохотлар натижадорлиги ва самарадорлигига бўлган ишончини сўндиради.

Ҳатто, учинчи ёмон томони, деб шуни айтиш мумкинки, ҳозирги шароитда, ислохотлар жараёни кетаётган бир пайтда ижро қилинмаган қонун, қабул қилинмаган қонундан кўра зарарлироқдир, керак бўлса хавфлироқдир. Чунки қабул қилиниб ижро этилмаётган қонун жамиятда қонун устуворлигини таъминлаш бўйича олиб борилаётган ишларни ҳам шубҳа остига кўяди.

Шундан келиб чиқиб, айнан бу даврда қонун ҳужжатлари ижросини ташкил этишга эътиборсизликни оддий ижро интизомини бузиш, деб эмас, балки амалга оширилаётган ислохотлар жараёнидаги масъулиятсизлик, деб баҳолаш лозим.

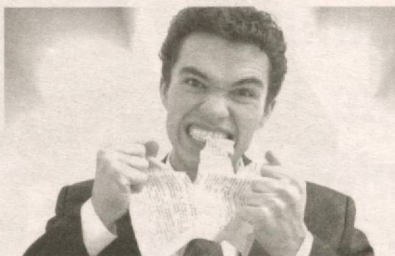
Давлатимиз раҳбарининг бу масаласига, яъни қонун ҳужжатлари ижросининг тўғри ташкил этилишига жиддий эътибор қаратиши бежиз эмаслиги ана шундан.

Хулоса ўрнида таъкидлаш лозимки, ушбу механизмнинг тўлақонли ишлаши учун ҳар бир давлат органи ва ташкилоти раҳбарлари, ундаги мазкур соҳа бўйича мутасадди мутахассислар, энг аввало, қонунларнинг ижросини ташкил этиш жараёнининг аҳамияти ва масъулиятини тўлиқ тушунишлари керак.

Шу билан бирга, халқимизнинг турмуш шароитини яхшилаш мақсадида қабул қилинаётган қонун ҳужжатлари ижросининг тўғри ташкил этилиши, уларнинг тўлақонли бажарилиши ислохотлар самарадорлигининг кафолати эканлигини раҳбарлар тўлиқ англаб етмоғи лозим.

Интеграциялашган ИДОРЛАР “ЎЙНИ”

ёхуд ваколатли органлар нега қоидабузарликка йўл қўймоқда?

ДАВЛАТ хизматлари Агентлиги Навоий вилояти бошқармасида давлат хизматида иш тушиб, эҳтиёжи қаноатлантирилмаган мурожаатчининг баланд овозда "...томоша кўрники, замона зўрники бўлдимми?... деган гап сўзлари ҳамнинг эътиборини тортиди. "Калтакнинг икки учи бор", деганларидек, фуқарога йўл қўйилган қоидабузарлик ваколатли идора айби билан содир этилганини қанча тушунтирилмасин, бефойда. Чунки, мурожаатчи ариза берган идорасидан ҳақ-хуққини талаб қилади. Тўғриси, аризага ҳақ. Тизимда доимо фуқаролар ва тadbirkorларнинг ҳуқуқлари ҳимоясида кўрсатилаётган 148 турдаги давлат хизмати юзасидан махсус хабар ва фуқароларнинг ариза-шикоятлари бўйича хизмат текширувлари ўтказилади.

2020 йил давомида пандемия бўлишига қарамастан вилоятдаги 15 та ташкилотда ўрганиш ўтказилиб, ўрганишлар давомида 842 та қонунбузилиш ҳолати аниқланди. Ушбу ҳолатлар юзасидан ваколатли идораларга 44 та тақдимнома, 189 нафарига огоҳнома киритилган. Тақдимномаларнинг таъсир чораси натижасида ваколатли идораларнинг 48 нафар ходими га нисбатан интизомий жазо чоралари қўлланилди, 6 нафари билан меҳнат шартномаси бекор қилинди. Шунингдек, бошқарма томонидан 100 та маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома расмийлаштирилиб, камчиликка йўл қўйганлар маъмурий жавобгарликка тортилди.

Қоидабузар ташкилотларнинг энг "пешқадим"и "Узтрансгаз" корхонаси. Бу корхона аҳолига давлат хизматини кўрсатишда 200 та мурожаат мuddатини бузган. Кейингиси давлат солиқ идораси — 144 та фуқаронинг ҳақ-хуқуқлари, тўғриси, тadbirkorларнинг имкониятини чеклаган. Учинчи "лидер" ташкилот — 111 нафар аризага давлат хизмати олишдаги ҳуқуқларини бузган идора ҳисобланади. Бу вилоят солиқни сақлаш бошқармасидир. Афсусланарли томони шундаки, 74 та мурожаатда тижорат банки аҳолини сарсон қилган, куттишга мажбур қилган. Ҳокимлик ва ички ишлар идоралари мутасаддиларини ҳам қатордан қуруқ қолганлари йўқ. Бу ҳар иккала идора ҳам 36 тадан қоидабузарлик содир этган. Коммунал хизмат кўрсатувчи ташкилотлар 58 та мурожаат мuddатини бузган. Мазкур рўйхатда кадастр, мактабгача таълим ташкилоти, энергия таъминоти, бандлик, қурилиш ва архитектура, ижтимоий таъминот идоралари ҳам бор.

Аслида тизим одамларнинг югур-югурига чек қўйиш учун тузилган. Халққа осон бўлиши, бир энлик ҳужжат учун ойлаб эшикма-эшик юрмаслиги мақсадда ташкил этилган. Муражаатлар ечимида қўл-қўлни танимаслиги, инсон омилнинг аралашувисиз ҳужжатлар эгаларига етиб бориши учун бор имкониятлар ишга солинаётган бир пайтда тизимга интеграциялашган идораларнинг бу "ўйини" ортиқча. Энди ўйлаб кўринг, ваколатли идора вакиллари тadbirkorларга давлат хизматини кўрсатишда қоидабузарлик ҳолатини такрорлайверса, таёқнинг ҳар икки учи бир соҳа вакилларига тегаверса, юқорида таъкидлаганимиз томоша кўрники, замон зўрники бўлмайдими? Хулоса чиқариш ўзингиздан. Қоидабузар идора вакиллари биринчи марта огоҳлантирилади, иккинчи марта жазога тортилади, учинчи марта тегишли идораларга тақдимнома киритилади, тўртинчисидан ишдан айрилади. Юқоридagi 6 нафар меҳнат шартномалари бекор қилинган ходимлар каби....

Адахам ЯРКУЛОВ,
 Давлат хизматлари агентлиги Навоий вилояти бошқармаси бўлим бошлиғи

Навоий вилояти

Аниқланишича, 2001 йил 3 декабрда тумандаги собиқ "Чашма" ҳиссадорлик жамиятидан 6 миллион 059 минг 140 сўмлик солиқ қарздорлигини ундириш ҳақида Навоий вилоят хўжалик судининг буйруғи чиқарилган.

Мазкур қарздорликни ундириш мақсадида жамиятнинг ҳисоб рақамидан пул маблағлари йўқлиги сабабли туман давлат солиқ инспекцияси томонидан жамиятга қарашли бўлган "Наврўз" чойхонаси биноси республика кўчмас мулк биржаси Навоий бўлими томонидан сотиб юборилган.

Мазкур бино фуқаро Ҳ.Пўлатов томонидан 2002 йил 6 февралда сотиб олинганлиги ҳақида шартнома тузилган. 2002 йил 20 февралда "Наврўз" чойхонаси эгаллаб турган 321.12 кв. метр ер майдонидан ижара шаклида фойдаланиш ҳуқуқи асосида давлат рўйхатидан ўтказиш ҳақида туман ҳокимининг қарори қабул қилинган.

Шундан сўнг фуқаро Ҳ.Пўлатов бинони фуқаро И.Қурбонова 2002 йил 30 сентябрда олди-сотди шартномасига асосан сотган бўлса-да, бинонинг эгаллаб турган

НУРОТА туманида яшовчи фуқаро И.Қурбоновнинг ўз эгалигида бўлган "Наврўз" чойхонаси биноси жойлашган ер майдони 18 йил олдин унга ижара ҳуқуқи асосида берилганлигидан норози бўлиб йўллаган муурожаати туман адлия бўлими томонидан ўрганилди.

ЎН САККИЗ ЙИЛ ЧЎЗИЛГАН МУАММО...

ер майдони ижара ҳуқуқи асосида дейилганча қолиб кетган.

Бироқ Ер кодексининг 24-моддасида ер участкасининг ижараси ер участкасига ижара шартномаси шартларида мuddатли, ҳақ эвазига эгалик қилиш ва фойдаланишдан иборат эканлиги кўрсатилган.

Ўрганиш давомида фуқаро И.Қурбонов томонидан ер ва мулк солиқлари тўлаб келинганлиги, "Наврўз" чойхонаси жойлашган бино эгаллаб турган ер майдони ижара асосида берилганлиги тўғрисида асословчи ҳужжатлар мавжуд эмаслиги, чойхона биноси "Э.Жуманбулбу" номли маданият истироҳат боғи ҳудудига кирмаслиги ҳамда собиқ "Чашма"

ҳиссадорлик жамиятининг фаолияти тугатилиб, ташкилотларнинг ягона давлат реестридан чиқарилганлиги аниқланди.

Фуқаро И.Қурбонова тегишли бўлган "Наврўз" чойхонаси биноси ер майдонини ижара ҳуқуқи асосида фойдаланиш туридан доимий фойдаланиш ҳуқуқи турига ўзгартириш масаласини кўриб чиқиш юзасидан туман ҳокими номига тақдимнома киритилиб, бино жойлашган ер майдони туман ҳокимининг 2020 йил 14 сентябрдаги қарори билан доимий фойдаланиш ҳуқуқи турига ўзгартирилиши таъминланди.

Умиджон СУВОНОВ,
 Нурота туман адлия бўлими бошлиғи

Бухоро вилояти

БУХОРО шаҳридаги "Навбахор" маҳалла фуқаролар йиғинида яшовчи фуқаро Нилуфар Широнова ҳомиладорлик таътили пули кам тўланганлигидан норози бўлиб, Бухоро шаҳар адлия бўлимига муурожаат қилди.

Андижон вилояти

ХОДИМЛАРНИ БАЙРАМ КУНИ ИШЛАТГАН РАҚБАР ЖАЗОЛАНДИ

АДЛИЯ идоралари зиммасига давлат органлари ва ташкилотларнинг инсон ҳуқуқлари соҳасидаги фойдон ҳужжатларига риоя этилиши устидан назорат қилиш вазифаси юклатилган.

Ижтимоий тармоқларда "8 декабрь дам олиш куни, деб белгиланган бўлишига қарамастан, ободонлаштириш бошқармаси ходимлари ишга жалб қилинган. Бу меҳнат қонунчилиги бузилиши эмасми? Дам олиш куни ишлаган ходимларга қўшимча ҳақ тўланиши керак эмасми? Адлия ва бандлик бўлимидан бу саволларга жавоб кутиб қоламиз", деган мазмундаги муурожаат қайд этилган эди.

Асака туман адлия бўлими томонидан мазкур муурожаатни ўрганиш давомида туман ободонлаштириш бошқармаси бошлиғи томонидан 7 нафар ишчи-ходимларнинг 8 декабрь — Конституция қабул қилинган байрам кунинда ишга жалб қилинганлиги аниқланди.

Ваҳоланки, Меҳнат кодексининг 130 ва 132-моддаларида: "Дам олиш кунларида ишлатиш таъқиқланади, иш берувчининг фармойиши бўйича айрим ходимларни дам олиш кунлари ишга жалб этишга алоҳида ҳоллардагина, жамоа шартномасида, агар у тузилмаган бўлса, иш берувчи томонидан касаба уюшмаси кўмитаси ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органи билан келишиб белгиланган асослар бўйича ва тартибда йўл қўйилади", "Байрам кунлари ишланман этилади", "Байрам (ишланмайдиган) кунлари бажарилган ишлар учун компенсация ва ҳақ тўланиши лозим", деб кўрсатилган.

Туман адлия бўлими томонидан юқоридаги қонунбузилиш ҳолати юзасидан туман Аҳоли бандлигига қўмақлаштиш марказига таклиф ҳамда туман ободонлаштириш бошқармасига тақдимнома киритилиб, ободонлаштириш бошқармаси бошлиғи В.П.га нисбатан энг кам ойлик иш ҳақининг 5 баравари, яъни 1 миллион 115 000 сўм миқдоридида жарима жазоси тайинланди ҳамда байрам куни ишга жалб қилинган ишчи ва ходимларга бажарилган ишлари учун компенсация пуллари ундириб берди.

Умидбек ҲАКИМОВ,
 Андижон вилоят адлия бошқармаси маъсул ходими

Билсанг — ҳазил, билмасанг — чин...ми? Декрет пули нега кам тўланди?

Муурожаатни ўрганиш жараёнида фуқаро Н.Широнова ҳақиқатан ҳам, 2013 йил 12 августдаги буйруққа асосан Бухоро шаҳридаги 11-сонли кўп тармоқли марказий поликлиникада хизматчи лавозимда ҳамда 2013 йил 2 сентябрдаги буйруққа асосан қўшимча 0,5 ҳисса шаҳар тиббиёт бирлашмасида иш юритувчи вазифасида ишлада келганлиги. 2020 йилнинг 6 октябрдан ҳомиладорлик ва туғиш таътилига чиққанлиги, лекин бу тоифадаги таътил учун унга фақат 1 ҳисса иш юритувчи лавозими бўйича тўлов амалга оширилганлиги аниқланди.

Ваҳоланки, Ўзбекистон Республикаси Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлигининг 2002 йил 1 апрелдаги буйруғи билан тасдиқланган "Давлат ижтимоий сўғуртаси бўйича нафақалар тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисида"ги Низомнинг 60-бандида "Ходим асосий иш жойидан ташқари уша ёки бошқа корхонада ўриндошлик асосида ишласа, нафақа барча иш жойидаги умумий иш ҳақидан ҳисоблаб чиқарилади", деб қайд қилинган.

Бундан ташқари, Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 18 октябрдаги 297-сонли қарорига асосан қабул

қилинган "Ўриндошлик асосида ҳамда бир неча касбда ва лавозимда ишлаш тартиби тўғрисида"ги Низомнинг III-18-бандида "Ўриндошлар ўриндошлик асосидаги иш жойи бўйича вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик нафақаси олиш, аёллар эса, бундан ташқари, ҳомиладорлик ва туғиш нафақалари олиш ҳуқуқига эгадир" дейилган.

Мазкур қарорнинг 19-бандида "Соғлиқни сақлаш муассасаси томонидан берилган меҳнатга лаёқатсизлик варақасининг белгиланган тартибда тасдиқланган нусخаси ушбу Низомнинг 18-бандида назарда тутилган ўриндошлик асосидаги иш жойидан нафақа олиш учун асос ҳисобланади", деб кўрсатилган.

Шаҳар адлия бўлими томонидан шаҳар Тиббиёт бирлашмаси бошлиғи асосан Н.Широновага ҳомиладорлик таътили нафақалари тўлаб берилди ва қонунбузилишига йўл қўйган, "билса — ҳазил, билмаса — чин" қабилида иш тугган масъул ходим интизомий жавобгарликка тортилди.

Абдурахимхўжа БАФАЕВ,
 Бухоро шаҳар адлия бўлими бошлиғи

Сирдарё вилояти

МИЛЛИОНЛАР СУДГА ЕТАКЛАДИ

"BEST fashion qurilish" масъулияти чекланган жамияти раҳбари Қ.Олимжонов "Кўп хонадонли уйларни, иссиқлик таъминоти объектиларини қуриш бўйича инжиниринг компанияси" ДУК Сирдарё вилояти филиали томонидан шартнома асосида бажарилган ишлар учун тўловлар тўлиқ тўлаб берилмаётганлигидан норози бўлиб, уни ундиришда амалий ёрдам сўраб вилоят адлия бошқармасига муурожаат қилди.

Ҳолат ўрганилганда, МЧЖ билан ДУК ўртасида ҳақиқатан ҳам, 2019 йил 25 июлда тегишли пудрат шартномаси тузилган. "Best fashion qurilish" МЧЖ томонидан шартномада назарда тутилган қурилиш ишлари амалга оширилган бўлса-да, "Кўп хонадонли уйларни, иссиқлик таъминоти объектиларини қуриш бўйича инжиниринг компанияси" ДУК Сирдарё вилояти филиали шартномада белгиланган мuddатларда тўловларни амалга оширмаган.

Мазкур ҳолат юзасидан вилоят

адлия бошқармаси томонидан тadbirkor манфаатида Гулистон туманлараро иқтисодий судига даъво аризаси киритилди. "Best fashion qurilish" МЧЖ манфаатида киритилган ушбу даъво ариза қаноатлантирилиб, жамият фойдасига жавобгардан 202 миллион 489 минг 888 сўм қарздорликни ундириш бўйича суднинг ҳал қилув қарори қабул қилинди.

Ирода МУҲАММАДИЕВА,
 Сирдарё вилояти адлия бошқармаси бош маслаҳатчиси

Ўзбекистон суд тизимида

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Президентининг 2020 йил 7 декабрдаги “Судьяларнинг чинакам мустақиллигини таъминлаш ҳамда суд тизимида коррупциянинг олдини олиш самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони суд-ҳуқуқ ислохотларининг мантиқий давоми сифатида суд тизимида бир қатор янги вазифаларни белгилаб берди.

илк бор судьялар клуби ташкил этилди

Хусусан, унда мамлакатимиз суд тизими тарихида биринчи марта Судьялар олий кенгаши ҳузурда амалдаги моддий ва процессуал ҳуқуқ нормаларини тўғри қўллаш бўйича тавсиявий характерга эга бўлган маслаҳатлар ҳамда судьяларнинг одоб-ахлоқ қоидаларини муайян вазиятларда қўлланилиши юзасидан сўровларига тушунтиришлар бериш ваколатига эга бўлган жамоатчилик асосида фаолият юритувчи Судьялар клубини ташкил этиш масаласи назарда тутилган эди.

Мазкур Фармоннинг ижросини таъминлаш мақсадида 2021 йил 18 январь кунини Судьялар олий кенгашида Судьялар клуби ташкил этилди ва унинг тақдироти бўйича ўтди.

Холмўмин ЁДГОРОВ,
Судьялар олий кенгаши
раиси:

— Дарҳақиқат, бугун судьялар ҳамжамияти олдида адолатни қарор топтиришдек жуда масъулиятли вазифа турибди. Судьялар клубини ташкил этишдан кўзланган асосий мақсад ҳам давлат ва жамият ҳаётида адолатни қарор топтиришга қодир бўлган судьяларни бирлаштириш, ўзаро фикр алмашиб туриш,

энг муҳими, суд амалиётида учрайдиган айрим муаммоларни судьялар ўртасида кенг муҳокама қилиб, унинг ечимини топишга кўмаклашишдан иборат.

Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгашининг 2021 йил 7 январдаги қарори билан Ўзбекистон Судьялар клуби тўғрисидаги Низом, клубнинг масъул аъзолари ҳамда клуб фаолиятига кўмаклашувчи ҳудудий вакиллар таркиби тасдиқланди.

Клубнинг асосий мақсад ва вазифалари яна қуйидагилардан иборат:

— судьяларнинг одоб-ахлоқ қоидалари муайян вазиятларда қўлланилиши юзасидан сўровларига тушунтиришлар бериш;

— жамиятда ҳуқуқий онг ва маданиятни оширишга, суд ҳақида жамоатчиликда ижобий фикр шаклланишига ҳисса қўшиш.

Клубнинг асосий ишлаш платформаси ҳисобланган онлайн форум ишга туширилди.

Ҳозирги кунда судьяларнинг 70 фоизидан ортиги форумдан фойдала-

ниб, 79 та мавзу бўйича 218 та хабар қолдиришди.

Форумда:

— судьялар моддий ва процессуал ҳуқуқ нормаларини тўғри қўллаш бўйича тавсиялар;

— одоб-ахлоқ қоидаларини муайян вазиятларда қўлланилиши юзасидан сўровларга тушунтиришлар;

— судьянинг мустақиллиги ва дахлсизлиги билан боғлиқ масалалар;

— судлар фаолиятини янада такомиллаштириш ва одил судлов самарадорлигини ошириш бўйича таклифлар;

— судьянинг маънавияти;

— суд тизимидаги янгиликлар ва судьялар учун эълонлар бўлимида мулоқот қилиш имкони яратилди.

Аёл судьяларимиз учун алоҳида бўлим очилган.

Интернет тармоғида ташкил этилган клубнинг расмий веб-сайти ҳамда каналлари ташкил этилди.

Хуршид САДИКОВ,
Судьялар клуби
бошқарувчиси:

— Судьялар клубининг асосий мақсадлари қуйидагилардан иборат:

1) билим ва касбий малакани ошириш мақсадида судьялар учун мулоқот майдонини ташкил этиш йўналишида судьялар клубининг интернет тармоғида расмий каналлари ва форумини юритиш орқали ўзаро онлайн мулоқот амалга оширилади. Клуб аъзолари учун давра сўхбатлари, семинар, вебинар ва конференциялар ўтказилади ҳамда телеканаллар орқали махсус кўрсатувлар эфирга узатилади.

2) моддий ва процессуал ҳуқуқ нормаларини тўғри қўллаш бўйича тавсиявий характерга эга бўлган маслаҳатлар бериш йўналишида суд амалиёти ва судьялар фаолиятидаги муаммоларни аниқлаш ҳамда уларнинг ечими бўйича ҳуқуқий жиҳатдан асосланган тавсия ва маслаҳатлар шакллантирилади.

Судьяларнинг назарий билимлари, амалий тажрибаси ва касбий малакасини ошириш мақсадида илгор хорижий ҳамда халқаро тажрибалир, шунингдек, замонавий ахборот технологияларини қўллаш бўйича янгиликлар клуб аъзоларига изчил етказиб борилади.

Судьялар мунтазам равишда қонун ҳужжатларига киритилган ўзгаришлар ва қўшимчалар, суд-ҳуқуқ масалалари бўйича амалиёт, шунингдек норма ижодкорлиги фаолияти билан таништириб борилади

Ижодий, илмий ва иш фаолияти билан одил судлов самарадорлигига ҳисса қўшаётган судьялар ҳақидаги маълумотлар ёритиб борилади.

Судьялар ҳамжамиятининг самарали фаолият олиб боришига кўмаклашадиган ҳуқуқий ва ташкилий масалалар бўйича тавсиялар шакллантирилади.

Чет давлат судьялари ва мутахассислари билан тажриба алмашиш учун онлайн мулоқотлар, Ўзбекистон Республикасида суд-ҳуқуқ соҳасида амалга оширилаётган ислохотлар, бу борадаги ютуқлар бўйича ўзаро давра сўхбатлари ташкил этилади.

3) Судьяларнинг одоб-ахлоқ қоидаларини муайян вазиятларда қўлланилиши юзасидан сўровларига тушунтириш бериш йўналишида “Судьяларнинг одоб-ахлоқ кодекси” талаблари ҳамда уларнинг мустақиллиги ва дахлсизлигини таъминлаш борасидаги муайян ҳолатлар билан боғлиқ тушунтиришлар берилади.

4) жамиятда ҳуқуқий онг ва маданиятни оширишга, суд ҳақида жамоатчиликда ижобий ижтимоий фикр шаклланишига ҳисса қўшиш йўналишида аҳолининг ҳуқуқий онгини ошириш мақсадида клуб расмий веб-сайти орқали таҳлилий сўхбатлар, мақолалар ва интервьюлар эълон қилиб борилади.

“Судьялар клуби” телекўрсатуви ташкил этилади ва унда суд-ҳуқуқ соҳасига оид долзарб мавзуларда сўхбат, баҳс ва мунозаралар эфирга берилади ҳамда суд фахрийлари ва ибратли судьялар фаолияти, ҳаёти билан кенг жамоатчилик таништириб борилади.

Шерзод АБДИҚОДИРОВ,
Судьялар олий кенгаши
аъзоси, юридик фанлар
доктори:

Судьялар клуби бошқарувчиси клуб фаолиятини ташкил этиди, клуб аъзоларининг фаолияти йўналишларини мувофиқлаштириди. Судьялар клуби фаолиятини инновацион, ахборот-коммуникация технологияларини қўлланган ҳолда самарали йўлга қўяди ва онлайн форумларни ташкил этиди. Клубнинг интернет тармоғидаги расмий канали ва саҳифаларини юритади. “Судьялар клуби” телекўрсатуви ва радио эшиттиришларни, Судьялар клубининг видео-

конференциялар ишини ташкиллаштириди. Соҳалар бўйича клуб масъул аъзоларини тайинлайди, шунингдек, клуб фаолияти самарадорлигини таъминлаш юзасидан Судьялар олий кенгашига таклифлар киритиб боради.

Клуб ўз фаолиятини www.sudyalarklubi.uz манзилдаги расмий веб-сайти, онлайн форум, мессенджер, видеоконференция алоқаси, телевидение ва радио каналлари орқали ташкил этиди. Онлайн форумда суд фаолияти йўналишлари

— Судьялар клубининг масъул аъзолари таркиби кўп йиллик иш тажрибасига, чуқур билим ва юксак обрў-эътиборга эга бўлган амалдаги ва фахрий судьялар орасидан шакллантирилади. Судьялар клубининг фаолиятини бошқарувчи (мувофиқлаштирувчи) судья, клубнинг масъул аъзолари, клуб фаолиятига кўмаклашувчи ҳудудий вакиллар ва аъзолардан иборат. Судьялар клуби бошқарувчиси, клубнинг масъул аъзолари ва ҳудудий вакиллари Судьялар олий кенгаши қарори билан бир йил муддатга тайинланади.

Судьялар клуби таркибида қуйидаги судьялар жамоалари тузилади:

- киноят ишлари бўйича судьялар жамоаси;
- иқтисодий ишлар бўйича судьялар жамоаси;
- маъмурий ишлар бўйича судьялар жамоаси;
- фуқаролик ишлари бўйича судьялар жамоаси;
- аёл судьялар жамоаси.

бўйича суд амалиётидаги муҳим масалалар муҳокама қилинади. Мессенджерда ташкил этилган клубнинг расмий каналида клуб фаолияти бўйича янгиликлар ва ахборотлар, клуб аъзолари га хабарлар, ташкил этилган тадбирлар жойи ва вақти ҳақида маълумотлар бериб борилади. Видеоконференция алоқаси орқали долзарб мавзуларда конференциялар, чет давлат судьялари ва мутахассислари билан мулоқот, давра сўхбатлари ҳамда вебинарлар ташкил қилинади.

Судьялар клуби тақдиротида Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суд судьялари, Судьялар олий кенгаши аъзолари, Олий суд судьялари, Судьялар олий мактаби ходимлари, Судьялар ассоциацияси мутасаддилари, ҳуқуқшунос олимлар иштирок этиб, янги ташкил этилган Судьялар клуби фаолияти суд органларининг бугунги кун талаби нуктаи назаридан такомиллаштирилишида муҳим аҳамият касб этишига умид билдириб, бир қатор амалий таклиф-мулоҳазаларини ҳам ўртага ташлашди.

Маълумки, сўнгги йилларда мамлакатимизда кечаётган суд-ҳуқуқ ислохотларининг самараси ўлароқ, тизимга халқаро стандартларни жорий қилиш орқали адвокатларнинг мустақиллигини таъминлаш, уларнинг тергов ва суд жараёнларида иштирок этишдаги ўрнини мустақамлаш, инсон ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофаза қилишдаги асосий ролини кучайтириш масалаларига алоҳида эътибор берилмоқда. Шу маънода айтганда, Президентимизнинг 2019 йил 13 декабрдаги “Конституция ва қонун устуворлигини таъминлаш, бу борада жамоатчилик назоратини кучайтириш ҳамда жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Қарорида адвокатура институтини янада такомиллаштириш ва адвокатларнинг мақомини тубдан ошириш бўйича вазифалар белгиланганди.

НЕГА ЎЗБЕКИСТОНДА АДВОКАТЛАР КАМ?

Албатта, шундан кейин адвокатура тизимини сезиларли ижобий ўзгаришлар юз берди. Бироқ айтиш пайтида ушбу соҳада ҳеч қандай муаммо мавжуд эмас, дедилмаймиз. Масалан, мамлакатимизда ҳозир ҳам адвокатлар сони кам бўлиб, адвокатлик касби ташқи имиджининг ҳолати пастлигича қолмоқда. Жумладан, юртимизда адвокатлар сони аҳоли сонига нисбатан қиёсланганда бир адвокатга 8 минг 200 атрофида фуқаро тўғри келишини кўриш мумкин. Бу кўрсаткични тасаввур қилишингиз учун бошқа давлатлардаги ҳолатга ҳам эътибор қаратамиз. Ушбу кўрсаткич қўшни Қозоғистонда 4 минг атрофида бўлса, Россия Федерациясида 2 минг кишига етмайди. Жаҳоннинг илғор ривожланган давлатларида эса бир адвокатга тўғри келадиган аҳоли сони анчагина паст. Бу кўрсаткич АҚШда 256 нафар, Италияда 260 нафар, Германияда 500 нафар, Озарбайжонда 667 нафар, Голландияда 900 нафар, Францияда 1403 нафарни ташкил қилади. Кўриниб турибдики, республикамиз адвокатлар сони бўйича дунёда сўнгги ўринларда туради. Мазкур салбий ҳолатни эса қуйидаги омиллар билан изоҳлашимиз мумкин.

Аввало, бизда ҳуқуқ соҳасида таҳсил олаётган ёшлар адвокатлик фаолиятига унчалик интилмайди. Қолаверса, адвокатлар ва уларнинг ҳуқуқлари реал ҳимояланмаган. Шу боис ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар олдида унинг нуфузи паст. Яъни, давлат идоралари билан адвокатларнинг тенглиги мавжуд эмас. Аксариyat ҳолларда судга адвокат томонидан тақдим этилган қилишни инкор этувчи далиллар шунчаки ишга қўшиб қўйилмади, ҳолос. Ҳарб давлатлариға нисбатан унинг мажбурий далилий кучи инобатта олинмайди. Муаммонинг яна бир томони шундаки, адвокатнинг меҳнати ва фаолияти матбуотда, телевидениеда тарғиб этилмайди. Моддий томондан эса адвокатнинг таъминоти фақат гонорарига боғлиқ, ҳолос. Кўп гонорар бериш учун аксариyat фуқароларнинг истеъмол саватчаси тўғри келмайди. Тергов жараёнлари бўйича эса адвокат билан давлат идораларининг муносабати талаб даражасида эмас. Адвокат экспертиза ёки альтернатив текширув тайинлай олмайди. Адвокат ҳуқуқларини ҳимоя қилиш масаласида унинг иммунитетини бузганлик, уни таъкиб этганлик, обрўсизлантирганлик учун жиноий жавобгарлик белгиланмаган. Бу сабаблар халқда адвокатурага нисбатан ишончнинг сўнишига сабаб бўлган. Бинобарин, Юртбошимиз ташаббуси билан адвокатларнинг чинакам мустақиллигини таъминлаш бобида аллақачон ижобий қадамлар ташланган. Лекин уларнинг ижроси талаб даражасида эмас.

Яна бир сабаб шундаки, қонунчилигимизда адвокат бўлиш учун талабдор икки йиллик юридик тажрибага эга бўлиши белгиланган. Бу эса, ёш кадрларнинг адвокатлик фаолияти билан шугулланишига тўсқинлик қилмоқда. Ўз-ўзидан юриспруденция бўйича диплом эгаси бўлган ёш кадр 2 йил ичида бошқа ишининг этганини туттиб кетади. Шу сабабли ҳам, ҳозирда Ўзбекистонда фаолият юритаётган 4000 нафардан ортиқроқ адвокатларнинг жуда кам қисми 30 ёшга етмаган. Ёки катта ёшдаги ҳуқуқ ҳимоячилари меҳнат фаолиятининг сўнгги йилларини ушбу йўналишда олиб бормоқда. Қолаверса, аксариyat адвокатларнинг асосий иш жойи адвокатлик тузилмасида бўлмай, айтиш мумкин бўлиши шундан олиб боради.

Бундан ташқари, адвокатлик фаолиятини лицензиялаш, адвокатларни ўқитиш ва малакасини ошириш, соҳа бошқаруви органларини шакллантириш каби қатор жабҳаларда ҳануз давлатнинг муайян иштироки сақланмоқда. Яъни, давлат аралашувини минимум даражада камайитирмасдан адвокатура том маънода мустақил тузилмага айлана олиши қийин.

Албатта, адвокатура соҳасини ислоҳ қилиш учун барча имкониятлар мавжуд. Хусусан, тилга олинган Президент қарори ва бошқа тегишли ҳужжатлар асосида адвокатура институтини ривожлантириш Концепцияси лойиҳасини ишлаб чиқиш ва Президент Администрациясига киритиш назарда тутилган. Президент қарорига мувофиқ, адвокатлар палатасида амалиётчи адвокатлар, ҳуқуқшунослар, илмий ҳамжамият вакиллари билан иборат бўлган ишчи гуруҳ тузилган.

Бир сўз билан айтганда, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ичида фақатгина адвокатларнинг фаолияти инсонлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва бузилган ҳуқуқларни тиклашга қаратилган. Ўз навбатида, мазкур ҳимоянинг етарли даражада таъсирчан бўлиши адвокатнинг юксак билими ва тажрибасига ҳамда судларнинг адолатни нечоғлик қарор топтиришига боғлиқ.

Садам ҚОДИРАЛИЕВ,
Тошкент давлат юридик университети ўқитувчиси

Президентимиз Шавкат Мирзиёев 2020 йил 24 январдаги Олий Мажлисга Мурожаатнома-сида “Биз коррупциянинг оқибатлари билан курашишдан унинг барвақт олдини олишга ўтишимиз керак”, деб таъкидлади. Ёки Юртбошимизнинг яна бир таъбири билан айтганда, коррупцияга қарши курашишда аҳолининг барча қатламлари, энг яхши мутахассислар жалб этилиши керак ҳамда жамиятимизнинг барча аъзолари “ҳалоллик вақтинчаси” билан эмланмаса, ўз олдимизга қўйилган юксак марраларга эриша олмаймиз. Энг муҳими, мазкур жараёнда халқаро тажриба ва амалиётлардан ҳам фойдаланиш жуда кўл келади.

ҚАРШИ КУРАШИШ

бунда халқаро рейтинг ва индекслар қандай аҳамият касб этади?

Шуни унутмаслик кераки, коррупция демократия ва ҳуқуқ устуворлиги асосларига путур етказиши, инсон ҳуқуқлари бузилишига олиб келади ҳамда бозорлар фаолиятига тўсқинлик қилади. Қолаверса, ҳаёт сифатини ёмонлаштириб, одамлар хавфсизлигига таҳдид соладиган уюшган жиноятчилик, терроризм ва бошқа ҳодисалар илдиришига шариот яратиб беради.

БМТ тарқатган маълумотларга кўра, дунё бўйича ҳар йили 1 триллион АҚШ доллари миқдоридан порабериш ва олиш жиноятлари содир этилади. Дунё мамлакатлари иқтисодиёти ҳар йили коррупция туфайли 2,6 триллион АҚШ долларида ортиқ зарар кўради. Бу эса жаҳон ялпи ички маҳсулотининг 5 фоизини ташкил этади.

Сўнгги йилларда мамлакатимизда коррупцияга қарши курашиш соҳасида муҳим ташкилий-ҳуқуқий ислохотлар амалга оширилди. Яъни, давлат ва жамият ҳаётининг барча соҳаларида коррупция омилларини келтириб чиқараётган тизимли муаммоларни бартараф этишга қаратилган қатор қонун ҳамда Президент ва ҳукумат қарорлари қабул қилинди. Маҳаллий экспертлар ва халқаро жамоатчилик эътироф этаётганидек, бундай чоралар қисқа муддатда ўз самарасини бера бошлади. Масалан, “Transparency International” халқаро нодавлат ташкилоти томонидан 2019 йил бўйича эълон қилинган “Коррупцияни қабул қилиш индекси” рейтингиде Ўзбекистон 5 поғонага кўтарилиб, 158 ўриндан 153 ўринга эгаллади. Ёки дунёдаги нуфузли нашрлардан бири – “The Economist” журнали Ўзбекистонни 2019 йилда ислохотларни энг жадал амалга оширган давлат – “Ил мамлакат”и дея эътироф этди.

Аммо соҳада амалга оширилётган кенг кўламли ислохотларга қарамай, коррупцияга оид жиноят ва ҳуқуқбузарликларнинг ҳамон кўзга ташланаётгани аянчли ҳолатдир. Бинобарин, Давлатимиз раҳбари Бош қонумисини қабул қилинганлигининг 28 йиллиги муносабати билан Ўзбекистон халқига йўллаган табриғиде

КОРРУПЦИЯГА

“Сўнгги икки йилда ноқонуний ҳатти-ҳаракати билан давлатга 2 триллион сўм зарар етказган 1986 нафар мансабдор шахс коррупцияга оид жиноятлари учун жиноий жавобгарликка тортилгани бу масала нақадар долзарб эканини кўрсатади. Шу ўринда яна бир бор таъкидлаб айтман: бу масала биз учун ўта муҳим ва устувор вазифа бўлиб қолади. Чунки коррупция – бу давлатимизни ич-ичидан емириб, миллий хавфсизлигимизга раҳна соладиган гоят хатарли таҳдид ва унга қарши муросасиз кураш олиб бориш – барчамизнинг бурчимиздир”, дея алоҳида таъкидлади. Шунингдек, Президентимиз коррупцияга қарши курашиш борасида жамоатчилик назорати тизимини жорий этиш ва аҳолининг коррупцияга қарши курашишига оид ҳуқуқий саводхонлигини юксалтириш юзасидан ҳам тегишли топшириқларни берган. Шу боис Ўзбекистон Республикасининг “Ҳуқуқий ахборотни тарқатиш ва ундан фойдаланишни таъминлаш тўғрисида”ги, “Маъмурий тартиб-таомиллар тўғрисида”ги, “Жамоатчилик назорати тўғрисида”ги, “Давлат харидлари тўғрисида”ги қонунлари қабул қилинди.

Бундан ташқари, коррупцияга қарши кураш тизими самарадорлигини ошириш, қулай ишбилармонлик муҳитини яратиш, мамлакатнинг халқаро майдондаги обрў-эътиборини ошириш мақсадида ва юқоридаги стратегияда белгиланган вазифалар асосида 2019-2020 йилларда коррупцияга қарши курашиш давлат дастури қабул қилинди. Давлат дастурида давлат ва жамият ҳаётининг барча соҳаларида коррупциянинг олдини олиш бўйича чора-тадбирлар қамраб олинган.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, коррупция дея аталмиш иллатга юзак ёки енгил-елпи қараб, уни бартараф этишда мақсадсиз ҳаракатлар, натижа-сиз чора-тадбирларни амалга ошириб бўлмайди. Зеро, унинг илдири чўқур ва кенг қамровлидир. Мамлакатимиз коррупцияга қарши муросасиз ва тизимли кураш олиб бораётган давлатлар қаторидан жой олмоқда. Биз ҳам ушбу жиноятни олдини олишда

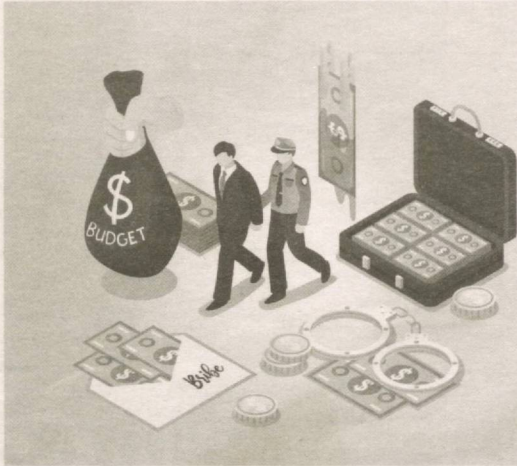
қуйидаги вазифаларни амалга ошириш лозим деб ҳисоблаб, айрим тақлиф ва тавсияларни билдирамыз:

Аввало, аҳолининг ҳуқуқий онги ва маданиятини юксалтириш, бу борада давлат тузилмаларининг фуқаролик жамияти институтлари, оммавий ахборот воситалари билан ўзаро самарали ҳамкорлигини янада кенгайтириш ҳамда коррупция хавф-хатарига энг кўп дуч келадиган давлат хизматчиларининг фаолият соҳалари ва лавозимлари, шунингдек, уларнинг функциялари(ваколатлари) рўйхатини шакллантириш зарур.

Бундан ташқари, идоравий коррупцияга қарши курашиш дастурлари ижросининг ҳар чораклик мониторингини амалга ошириш ва коррупциявий хавф-хатарларни минимум даражага тушириш чораларини кўриш, давлат хизматчилари даромадларини декларация қилиш, шу билан бирга, коррупция билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлар тўғрисида хабар берган шахсларни ҳимоя қилишнинг самарали ташкилий-ҳуқуқий механизмларини жорий этиш, бунинг учун эса “Коррупцияга оид жиноятлар хусусида хабар берган шахсларни ҳимоя қилиш тўғрисида”ги, ва “Давлат хизматлари тўғрисида”ги, қонунларни ҳамда “Одоб-ахлоқ кодекси”ни қабул қилиш керак.

Ҳулоса қилиб айтганда, коррупцияга қарши кураш олиб бориш фақат давлат органларининг эмас, балки фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари, нодавлат нотижорат ташкилотлари ва оммавий ахборот воситаларининг ҳам вазифаси ҳисобланади. Қолаверса, коррупцияга муросасиз бўлиш ўзини шу юрт фарзандиман, деб билган ҳар бир инсоннинг бурчи ва фуқаролик вазифасидир. Ана шундангина биз кўзланган мақсадга эришимиз, фаровон ва обод ҳаёт қуришимиз мумкин бўлади. Шундай экан, ана шу шарафли бурчимизни асло унутмаган ҳолда унга ҳақиқат содиқ ва собит бўлишимиз лозим.

Гулчехра ТЎЛАГАНОВА,
Тошкент давлат юридик университети профессори,
юридик фанлар доктори

Коррупционер МАНСАБДОРЛАР

2017 йил 3 январда Ўзбекистон Республикасининг “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида”ги Қонуни қабул қилиниб, шундан буён бу иллатга қарши кураш олиб борилмоқда. Аммо шунга қарамай, орамизда ўз нафсининг измида чиқолмай, коррупция балосига гирифтор бўлаётган кимсалар учраб турибди.

Шу боис Президентимиз 2020 йил 29 декабрь кунги Олий Мажлисга ва халқимизга қилган мурожаатномасида “Коррупциянинг ҳар қандай кўринишига муросасиз бўлиш кундалик ҳаёт тарзимизга айланиши шарт. Бу иллатга қарши курашишга барча давлат органлари, сиёсий партиялар, жамоат ташкилотлари, оммавий ахборот воситалари, умуман, ҳар бир фуқаро сафарбар этилиши зарур. Коррупция ўта оғир жиноят экани ва унга нисбатан муросасиз бўлиш ғоясини фарзандларимизга ёшлик давридан бошлаб синдиришимиз, уларга фақат ҳалол меҳнат ва тadbиркорлик орқали даромад топишни ўргатишимиз лозим. Шунингдек, коррупциянинг олдини олишда барча давлат органларида қарор қабул қилиш жараёнлари, очиқ ва фақат очиқ

бўлишини таъминлаш ҳал қилувчи аҳамиятга эга”, дея алоҳида таъкидлади.

Таассуфки, жиноят ишлари бўйича Фарғона вилоят судидан олинган маълумотлар коррупцияга қўл ураётганлар орасида мансабдор шахсларнинг, давлат хизматчилари ва зиёли инсонларнинг, ҳатто ўзи қонун ҳимоячиси бўлган ходимларнинг ҳам борлигини кўрсатмоқда. Масалан, Фарғона шаҳар ички ишлар органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бошқармаси катта тезкор вакили Дилмурод Абдуллажонов тергов жараёнида қамалган бўлиши билан гаплашиб бериши ваъда қилиб, Жиноят кодексининг 131-моддаси 2-қисми билан жиноят иши кўзга тутилган Ш.Файзиматовдан 1500 АҚШ доллари олган. Қўқон шаҳридаги 64-ихтисослаштирилган давлат мактабгача таълим

ташкилоти раҳбари Эътиборхон Исроилова эса бола парвариши таътилидан ишга қайтмоқчи бўлган Н.Мамажоновдан 200 АҚШ долларини олаётганда ушланган. Марғилон шаҳридаги “Чилонзор” МФИда ўтказилган текширишда аниқланган қонунбузилиш ҳолатлари бўйича далолатнома расмийлаштирилган ва ҳужжатларни ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга юбормаслик эвазига Марғилон шаҳар аҳоли бандлигига кўмаклашиш маркази директори ўринбосари А.Мелибоев МФИ котиби З.Усмоновдан 2,3 миллион сўм миқдоридagi пулларни пора тариқасида олган. Қўштепа туман ҳокимининг ўринбосари, хотин-қизлар кенгаши раиси вазифида ишлаган Соҳибжон Олимбоева туманидаги 12 та маҳалла фуқаролар йиғинларининг хотин-қизлар билан ишлаш

ва оилада маънавий-ахлоқий кадрларни мустаҳкамлаш бўйича мутахассисларини ишдан бўшатиш билан кўрқитиб, сўнгра ўз вазифида қолдириш эвазига жами 4.500.000 сўм нақд пулни пора сифатида олган. Фарғона политехника институтининг ўқув-услубий бўлими бошлиғи А.Мамажонов талаба К.Каримқулованинг ўқишини 3 минг АҚШ доллари эвазига иқтисодиёт йўналишига кўчиртириб бериши ваъда қилиб, 1500 АҚШ долларини олган вақтида ушланган.

Жиноятга жазонинг муқаррарлиги қонун устуворлигини таъминлашнинг энг муҳим шартларидан биридир. Юқоридаги ҳолатлар бўйича айбдорлар суд ҳукмига биноан қонуний жазога маҳкум этилган. Лекин ўзи қонун ҳимоячиси бўлган Д.Абдуллажонов, туман ҳокими ўринбосари

С.Олимбоева, ёш авлодга таълим-тарбия берадиган Э.Исроилова, А.Мамажоновларнинг хатти-ҳаракатини қандай тушуниш мумкин? Уларнинг қилмишлари одамларнинг амалдаги қонунларимизга ва давлат идораларига бўлган ишончини сўндирмаслигига кафолат борми? Ишонган тоғда кийик ётмас, деб балки шунга айтишса керак-да.

Хулоса қилиб айтганда, коррупцияга қарши курашиш барчамиздан бирдек масъулият талаб этишини унутмаслик шарт. Зеро, нафс касбу лавозим танламайди.

Камолиддин РАҲИМОВ,
жиноят ишлари бўйича
Фарғона шаҳар суди судьяси,
Хуршид Султонов,
“Инсон ва қонун” муҳбири

ЮРТИМИЗДА барча соҳаларда олиб борилаётган ўзгариш ва ислохотлар, аввало инсон манфаати, унинг орзу-умидлари, эзгу ниятларини рўёбга чиқаришдек хайрли мақсадга хизмат қилмоқда. Бу инсон ҳуқуқлари устуворлиги, ҳар бир шахснинг давлат ҳимоясида эканлиги тўғрисидаги конституциявий принципларни амалга оширишни кафолатлашга қаратилган.

“БИР СУД — БИР ИНСТАНЦИЯ”

Президентимизнинг 2020 йил 29 декабрдаги Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида ҳам инсон ҳуқуқ ва эркинликларини кафолатли ҳимоя қилиш, қонун устуворлигини таъминлашга қаратилган ислохотлар 2021 йилда ҳам изчил давом эттирилиши белгиланди.

Мурожаатномада Давлатимиз раҳбари “Адолат бу — давлатчиликнинг мустаҳкам пойдевориدير. Адолат ва қонун устуворлигини таъминлашда эса суд ҳокимияти ҳал қилувчи ўринни эгаллайди” дея алоҳида таъкидлади.

2021 йилдан бошлаб жорий этиладиган “Бир суд — бир инстанция” тамойили суд қарорларининг адолатли, қонуний ва барқарорлигини таъминлашда бош мезон бўлиши кўрсатиб ўтилди.

Мазкур тамойилнинг қонунчилигимизга жорий этилиши Президентининг 2020 йил 24 июлдаги “Судлар фаолиятини янада такомиллаштириш ва одил судлов самардорлигини оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони билан белгиланган эди.

Фармонга кўра, суд тизимида 2021 йил 1 январдан бошлаб қуйидаги ташкилий-тузилмавий ўзгаришларни амалга ошириш назарда тутилган:

- вилоят ва унга тенглаштирилган фуқаролик ишлари бўйича, жиноят ишлари бўйича судлар ва иқтисодий судлар негизда судьяларнинг қатъий ихтисослашувини сақлаб қолган ва суд ишларини юритиш турлари бўйича алоҳида судлов ҳайъатларини ташкил этган ҳолда Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар умумюрисдикция судлари ташкил этилади;
- маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ваколати маъмурий судлардан жиноят ишлари бўйича судларга ўтказилади;
- маъмурий ва бошқа оммавий ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган ишларни кўришга ихтисослаштирилган Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар марказлари ва Тошкент шаҳрида туманлараро маъмурий судлари ташкил этилади, шу муносабат билан туман, шаҳар маъмурий судлари тугатилади, бунда Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар маъмурий судлари сақлаб қолинади.

Шунингдек, “Бир суд — бир инстанция” тамойили бўйича суд ишларини назорат тартибида кўриш институтини тугатиш, Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси, Бош прокурори ва улар ўринбосарларининг суднинг ҳал қилув қарорлари, ҳукмлари, ажримлари ҳамда қарорлари устидан назорат тартибида протест киритиш ҳуқуқини бекор қилиш алоҳида аҳамият касб этади.

Мухтасар қилиб айтганда, мазкур ислохотлар фуқаролар ҳуқуқ ва эркинликларининг ишончли суд ҳимоясини таъминлашга, судлар фаолияти самардорлиги ва нуфузини, одил судловга эришиш даражасини оширишга хизмат қилиб, аҳолининг суд ҳокимиятига бўлган ишончини янада ошириши билан бирга, мамлакатимизда ҳуқуқий давлат барпо қилиш ҳамда ривожланган мамлакатлар қаторидан жой олишдек энг олий мақсадга эришишга хизмат қилиши шубҳасиз. Зеро мамлакатимизда амалга оширилаётган суд-ҳуқуқ соҳасидаги ислохотлар мазкур соҳани халқаро стандартлар асосида такомиллашувига сабаб бўлиб, судлар мустақиллигини чинакам маънода таъминлашда муҳим ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилади.

Хуршид СОДИҚОВ,
жиноят ишлари бўйича Тошкент шаҳар
Олмазор туман суди судьяси

Инсон
ва ҚОНУН

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

“Адолат” миллий ҳуқуқий
ахборот маркази нашри
www.minjust.uz

2007 йил 3 январда
Ўзбекистон
Матбуот ва ахборот
агентлигида
0081-рақам билан
руйхатга олинган

**Бош
муҳаррир**
Қўқор
НОРҚОБИЛ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Тошқулов Акбар Жўрабоевич
Рабиев Шерзод Миржалилович
Тоҳиев Фуқрат Шомуродович
Искандаров Ёрбек Нурбекович
Эргашева Дилфуза Рустамовна

Таҳририятга келган
қўлғамалар тақриз
қилинмайди ва муаллифга
қайтарилмайди.

Навбатчи
Ёрбек Искандаров
**Саҳифаловчи-
дизайнер**
Жасур Тоҳибоев

Нашр индекси: 137

“ИНСОН ВА ҚОНУН” газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-3 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмда, офсет усулида “Ўзбекистон” нашриёт матбаа ижодий уйида чоп этилди.
Қорхона манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.

Тиражи — 5000
Буюртма — V-4527

Топшириш вақти — 19:00
Топширилди — 23:30

МАНЗИЛИМИЗ:

100 115, Тошкент ш.
Чилонзор кўчаси-29.
Факс: (0371) 277-02-97

Обуна бўлими: 277-02-57

Баҳоси келтирилган нархда
1 2 3 4 5

ҚАРИЯЛАРНИНГ ҚАЗИЛИ

Агата КРИСТИ

► Давоми. Бошланиши ўтган сонда

— Йўқ, азизам, у жуда ақлли одам эди. У пулнинг жуда катта қисмини уйда сақлар, мустаҳкам сейф ясаптириб, ўзи унинг ёнидан нари кетмас, бутун бойлиги хавфсиз жойда эканини айтиб мақтанарди. Унинг мана шу мақтанчоқлиги қимматга тушди. Бир куни тунда унинг уйига ўғрилар кириб, сейфдан тешик очибди.

— Боллашибди, — тўнгиллади Эдвард.

— Лекин сейфда ҳеч бало йўқ эди-да, аслида у пулларини кутубхонада қандайдир эски тўпламлар орқасида сақларди. Ўзининг айтишича, бундай китоблар ҳеч кимнинг эътиборини тортмас экан.

— Э, менга қаранг, — шартта унинг гапини бўлди Эдвард. — Ростан ҳам кутубхона эсимизга келмабди.

Чармиан афсуснамо бош чайқайди.

— Мени бу ҳақда ўйламаган дейсанми, ўтган ҳафтада мен ҳамма китобларни титкилаб чиқдим.

Эдвард кейин меҳмоннинг ўзини оқламаган тахминига ён босган бўлди. — Балки сиз ҳақдирсиз, лекин вақтингизни беҳуда олган кўриниши, ҳаммаси бекор кетди, мен ҳозир гараждан машинами олиб чиқаман, сиз уч яримда жўнайдиган поездга улгурасиз.

— Йўқ, ахир, биз пулни қидиришимиз керак-ку, умидсизликка тушманг, жаноб Росситер.

— Қарорингиз қатъийми, сиз қидирувни давом эттирмақчимисиз?

— Тўғриси айтсам мен ҳали қидирувни бошламадим, — жавоб қилди Мисс Марпл. — Куён гўштидан қовурдоқ тайёрлаш учун, аввало, уни тутиш керак, деб ёзган эди мисис Битон ўзининг пазандачилик китобида. Жуда ажойиб китоб, лекин жуда қиммат туради. Аксарият овақат рецептлари "бир банка қаймоқ ва ўн та тухумни оласиз", деган сўзлар билан бошланади. Узр, яна чалғиб кетдим, айтмоқчиманки, биз куёни тутдик, куён бу сизнинг Метью амакингиз. Биз фақат у пулларни қаерда бекитганини топсак, бўлди.

— Шу ҳолосми, — деди киноя билан Чармиан.

— Албатта, азизим. Аминманки, амакингиз ўзига хос йўл тутган кўринади. У йиққан терганини бирорта ғаладонга яширган.

— Қўйма олтинларни ғаладонга жойлаб бўлмайдми, — деди Эдвард қуруқгина оҳангда.

— Балки яшириб бўлмас, лекин пуллар олтинга айлантирилган, деб ўйлашимиз учун бирор бир асос йўқ-ку.

— У ҳар доим айтардики...

Менинг Генри тоғам ҳам ҳар доим сейф ҳақида вайсаб юрарди. Масалан, олмосларни қийинчиликсиз ҳар ғаладонга жойлаш мумкин.

— Лекин биз ҳамма ғаладонларни титкилаб чиқдик. Биз ҳатто мебелларни кўздан кечириш учун дурадгорни ҳам чақирдик.

— Шунақами? Ақлингизга тан бердим. Фикримча, анави деворга тақалган ёзув столида бир гап бор. Марҳамат!

Чармиан столга яқинлашди ва унинг эшигини очди. Стол ичида қоғоз сақлайдиган кичик тортмалар ўрнатилган эди. Чармиан ўрта бўлманинг эшигини очиб, тортманинг тугмасини босди. Тортма олдинга сурилиб чиқди. Чармиан тортмани чиқариб олди ва ҳосил бўлган бўшлиққа қаради. У ерда ҳеч нарса йўқ эди.

— Тасодифи қаранг!, — қичкириб юборди мисс Марпл. Генри тоғамда ҳам худди шундай ёзув столи бор эди, аммо у ёнғоқ дарахтидан ишланган эди, бу эса зарандан экан.

— Нима бўлганда ҳам бу ерда ҳеч нарса йўқ-ку, — деди Чармиан.

— Сиз чақирган дурадгор ёш йигит экан, кўп нарсани тушунмаган. Бу ерда кўп сир бор.

Аёл соҳидан тўғнағичини чиқариб, тортма деворида ёғоч кўрти қолдирган митти туйуқка киритди. У ердан қийинчиликсиз мўъжазгина кутичани тортиб чиқарди. Унда бир тахлам эски хатлар ва букланган қоғоз ётарди. Эдвард ва Чармиан биргалашиб, топила устига эгилишди. Эдвард қалтироқ қўллари билан қоғозни очди ва бирдан бўшашиб, четга иргитди.

— Таом рецепти экан, қанақадир пишириқчики.

Чармиан хатлар боғланган тасмани очди. Улардан бирини олиб кўз югуртирди.

— Севги мактуби. Қизиқ.

Эҳтимол, амакингиз шунинг учун уйланмагандир? Сўради Мисс Марпл кексаларга хос қизиқувчан оҳангда.

Чармиан хатни овоз чиқариб ўқий бошлади:

— Азизим, Метью, охириги мактубингизни ўқиганимдан сўнг, ўзимни ҳар хил ишлар билан овуттишга уринаялман. Гоҳида ўз-ўзимга айтаманки, мен анча омадли эканман. Ахир, мен ер

шарининг катта қисмини айлана пуллар олтинга айлантирилган, деб ўйлашимиз учун бирор бир асос йўқ-ку.

— У ҳар доим айтардики...

Менинг Генри тоғам ҳам ҳар доим сейф ҳақида вайсаб юрарди. Масалан, олмосларни қийинчиликсиз ҳар ғаладонга жойлаш мумкин.

— Лекин биз ҳамма ғаладонларни титкилаб чиқдик. Биз ҳатто мебелларни кўздан кечириш учун дурадгорни ҳам чақирдик.

— Шунақами? Ақлингизга тан бердим. Фикримча, анави деворга тақалган ёзув столида бир гап бор. Марҳамат!

Чармиан столга яқинлашди ва унинг эшигини очди. Стол ичида қоғоз сақлайдиган кичик тортмалар ўрнатилган эди. Чармиан ўрта бўлманинг эшигини очиб, тортманинг тугмасини босди. Тортма олдинга сурилиб чиқди. Чармиан тортмани чиқариб олди ва ҳосил бўлган бўшлиққа қаради. У ерда ҳеч нарса йўқ эди.

— Тасодифи қаранг!, — қичкириб юборди мисс Марпл. Генри тоғамда ҳам худди шундай ёзув столи бор эди, аммо у ёнғоқ дарахтидан ишланган эди, бу эса зарандан экан.

— Нима бўлганда ҳам бу ерда ҳеч нарса йўқ-ку, — деди Чармиан.

— Сиз чақирган дурадгор ёш йигит экан, кўп нарсани тушунмаган. Бу ерда кўп сир бор.

Аёл соҳидан тўғнағичини чиқариб, тортма деворида ёғоч кўрти қолдирган митти туйуқка киритди. У ердан қийинчиликсиз мўъжазгина кутичани тортиб чиқарди. Унда бир тахлам эски хатлар ва букланган қоғоз ётарди. Эдвард ва Чармиан биргалашиб, топила устига эгилишди. Эдвард қалтироқ қўллари билан қоғозни очди ва бирдан бўшашиб, четга иргитди.

— Таом рецепти экан, қанақадир пишириқчики.

Чармиан хатлар боғланган тасмани очди. Улардан бирини олиб кўз югуртирди.

— Севги мактуби. Қизиқ.

Эҳтимол, амакингиз шунинг учун уйланмагандир? Сўради Мисс Марпл кексаларга хос қизиқувчан оҳангда.

Чармиан хатни овоз чиқариб ўқий бошлади:

— Азизим, Метью, охириги мактубингизни ўқиганимдан сўнг, ўзимни ҳар хил ишлар билан овуттишга уринаялман. Гоҳида ўз-ўзимга айтаманки, мен анча омадли эканман. Ахир, мен ер

лаштиряпсиз, менимча ҳамма гап хатларда.

— Хатларда?

— Ҳа, айниқса, улардаги имзоларда.

— Чармиан қарагина, конвертлар жуда эски, хатлар эса анча кечроқ ёзилган, ҳовлиқди Эдвард.

— Баракалла, деди Мисс Марпл.

— Ҳа, хатлар худди эскидек тасаввур уйғотади. Гаров ўйнашим мумкин, Метью амаки хатларни ўзи сохталаштирган.

— Тўғри, маъқуллади Мисс Марпл.

— Буларнинг барчаси ўйин, ҳеч қандай миссионер аёл ҳам, сеvgи-муҳаббат ҳам бўлмаган. Сўзлар кодлаштирилган.

— Болажонлар, ўзингизни қийнаманг, амакингиз жуда оддий бўлган, у сиз билан озроқ ҳазиллашган, холос.

— Бу билан нима демоқчисиз, Мисс Марпл, сўради Чармиан.

— Айтқичманки, ҳозир сиз қўлингизда ўз пулларингизни ушлаб турибсиз.

Чармиан кўзларини пирпиратди.

— Имзо, азизам. Ҳамма гап шунда. Рецепт эса курсаткич, холос. Саримсоқ билан қуй-дирилган шакари чиқариб ташланг. Нима қолади? Хамир билан исмалоқ. Эски инглиз манбааларида "хамир" сўзи ёлгонни, "исмалоқ" эса, фақат ўсимлик эмас, кўпиртириб таъносини ҳам беради. Энди амакингиз ўлим олди нима қилганини эспайлик. У нўн кўзини шепатлаган эди. Мана сизга жумбоқнинг ечими.

— Орамизда кимдир ақлдан озган, ё сиз, ё биз?

— Азизам, сиз, албатта, нимадир кўриниб турган, аммо амалда мавжуд бўлмаган бирор нарса ҳақидаги жумлани эшитган бўлсангиз керак. Эҳтимол, бу жумла истеъмомдан чиқиб кетгандир. "фақат Бетти Мартин кўзни кўра олади".

Эдвард чуқур хўрсинди. Бирдан унинг кўзи кўлидаги хатга тушди.

— Бетти Мартин... худди шундай жаноб Росситер. Ҳозир сизнинг айтганингиздек, бу аёл ҳеч қачон бўлмаган. Хатни амакингиз ўзи ёзган. Бу машгулот эса завқ бағишлаган. Узингиз сезганингиздек, конвертлар жуда эски ва унинг хатларга умуман алоқаси йўқ. Чунки кўлингизда турган конвертлардаги

почта маркалари 1851 йилда чиқарилган.

Аёл бироз жим қолиб, тақрорлади.

— 1851 йилда, тушуна-япсизми?

— Унчаликмас, деди Эдвард.

— Эҳтимол, овозини пастлатди Мисс Марпл. Ҳа, жияним Лаёнаёл бўлмаганида мен ҳам кўп нарсани тушунмаган бўлардим.

Лаёнаёл маркалар ҳақида ҳамма нарсаларни билади. У менга қимматбахо маркалар ҳақида айтгандек бўлувди. Кейин аукционларда пайдо бўлган янги топилими ҳам эслатганди.

Эсимда, бир куни у 1851 йилда чиқарилган икки центлик мовий марка ҳақида гапирганди. Адашмасам, ўшанда бу маркаларнинг ҳар бири 24 минг доллардан сотилган. Тасаввур қилаяпсизми, демак бу ердаги маркалар ҳам ноёб ва қиммат. Шубҳасиз амакингиз буларни воситачилар орқали шартнома орқали сотиб олган ва детектив ҳикояларда айтилганидек, изларни йўқотишга ҳаракат қилган.

Эдвард инграб, юзларини беркитди.

— Нима бўлди, сўради Чармиан.

— Ҳеч нарса. Агар Мисс Марпл бўлмаганида, биз бу хатларни оловга ташлашимиз мумкинлигини тасаввур қилаяпсанми?

— Айнан кекса ҳазилкашларнинг мана шу жиҳати эътибор талаб қилади, деди Мисс Марпл. Эсимда Генри тоғам бир куни ўзининг сеvimли жиянига беш фунтликни рождество байрамига совға қилиб жўнатган. Фақат у пулни байрам откриткиси ичига жойлаб, четларини елимлаб қўйган ва устига шу гапларни ёзган: "Менинг саломларим ва табрикларимни қабул қилгин. Бу йил сенга бундан бошқа ҳеч нарса юборолмасан керак". Шўрлик жиян хафа бўлиб откриткани оловга иргитган. Шундай қилиб, тоғам жиянига бошқатдан 5 фунт беришга мужвор бўлганди.

Шу онда Эдварднинг Генри тоғага бўлган муносабати буткул ўзгарганди.

— Мисс Марпл, деди у. — Ҳозир мен бир шиша шампан виносини олиб келаман, биргаликда Генри тоғанинг шарафига қадаҳ кўтарамиз.